

Vinderen Historielag inviterer til årsmøte 2005

tirsdag 12. april 2005 kl. 1900 på Diakonhjemmet.

Saksliste til årsmøtet:

- 1) Valg av møteleder
- 2) Valg av referent og to medlemmer til å underskrive protokollen
- 3) Godkjenning av innkalling og saksliste
- 4) Godkjenning av årsmelding og årsregnskap - ta med bladet
- 5) Innkomne saker til årsmøtet
- 6) Vedtak av vedtektene til Vinderen Historielag
- 7) Valg av nye styremedlemmer
- 8) Valg av valgkomité og revisorer
- 9) Årsprogram

Saker som medlemmene ønsker skal bli tatt opp på årsmøtet, bes sendt til sekretæren, Per Henrik Bache, senest en uke før årsmøtet. Medlemmenes fem minutter. Årsmøtet avsluttes ca. kl. 1945.

Etter årsmøtet kåserer
Skimuseets direktør Karin Berg om

Fridtjof Nansen og hans kvinner

Enkel servering

Velkommen til årsmøtet

På vegne av styret

Finn Holden

leder

TRYVANNSTÅRNET STENGES

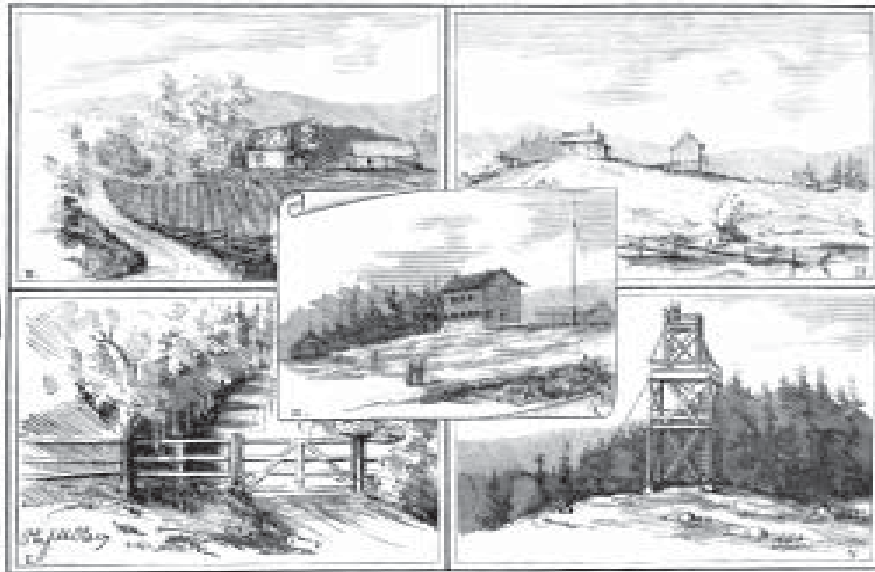
AV FINN HOLDEN

Nyttårsaften 2004 kl. 1600 stengte det fjerde Tryvannstårnet for publikum. Det var to grunner til dette. Brannvesenet hadde forlangt en ekstra rømningsvei for publikum, og byggingen av dette ville koste 5-7 millioner kroner. Det hadde ikke eieren, Oslo kommune, råd til. De første årene etter åpningen i 1962 var det opp til 153 000 betalende tilskuere i tårnet, og tidlig i 1990-årene nær 100 000 tilskuere. De siste årene har det bare vært rundt 25 000 som betalte inngangsbillett. Skiforeningens medlemmer kunne gå gratis, så ingen visste hvor mange som

reelt besøkte tårnet hvert år.

Det var flere årsaker til det synkende besøkstallet. Tryvannstårnet ble strøket fra de fleste turbussenes sightseeing fordi de utenlandske turistene hadde kortet ned sitt opphold i Oslo til én dag. Allfarveien fra parkeringsplassen ved Tryvannshøyden går nedenfor tårnet så tårnet er blitt liggende avsides. Inngangen til tårnet ser også lite innbydende ut med den gjengitrede kiosken ved stien.

Resultatet ble at utgiftene var større enn inntektene, og dette kunne ikke Skiforeningen betale i lengden. Derfor ble tårnet stengt. En tradisjon fra det første

I Grimelundsgrinden, II Husmannsplassen Sadelmakerbraaten, III Heftyevillaen på Frognerseteren, IV Øvreseter ved tjernet, V Det første Tryvannstårnet. Oslo Bymuseum.

Tryvannstårnet helt tilbake til 1867 er gått tapt.

I 1864 kjøpte bankier og konsul Thomas Heftye Frognerseteren med et skogsområde på vel 7000 mål. Han forbedret den gamle seterveien opp til Frognerseteren slik at folk kunne kjøre med hest og karjol eller spasere opp i høyden. Han bygde Heftyevillaen og åpnet for servering for publikum i helgene. Han fikk bygd det første Tryvannstårnet i 1867. Olaf N. Olsen laget en xylografi, en form for tresnitt, som viste aspekter ved Frognerseterveien fra begynnelsen ved Grimelund gård til Tryvannstårnet.

Det første tårnet var spinkelt, slik at i 1883 bygde Thomas Heftye et nytt og større tårn, festet med barduner. Heftye skjenket tårnet og selve Tryvannshøyden på rundt 15 mål til kommunen

for at ”stedet skal være til almenhedens benyttelse som udflugtssted”.

I 1923 ble det andre Tryvannstårnet revet, og et nytt, tredje tårn, ble bygd i 1934 av nedfallstømmer fra kommunens skoger. Dette ble stengt for publikum 20 år senere, men ikke revet før det nåværende Tryvannstårnet ble bygd og åpnet i 1962. Dette hadde et publikums-galleri 60 meter over bakken. Utsikten herfra er enorm, helt til Gaustatoppen 110 kilometer vestover og svenskegrensen i øst. Tryvannsstua, Skjenningsstua og Frønsvolden ser innbydende ut. Om kvelden ser en skikkelig opplyst det nye, imponerende Tryvannsanlegget.

Det fjerde Tryvannstårnet vil bli stående på ubestemt tid. Det inneholder fjernsyns- og radiostasjon, radiolinkstasjon og signalstasjon for flyfart.

Som en kuriositet vil jeg nevne at i 1925 forelå det planer fra et privat interessentskap om å anlegge en 28 meter høy tårnrestaurant på Tryvannshøyden. Aker og Oslo kommunes skjønnhetsråd hadde et fellesmøte om saken og vedtok enstemmig at ”det æstetisk ikke kan reises nogen berettiget indvending mot anlegg av en taarnrestaurant paa Tryvands-høiden”. Men rådene tok forbehold om sikkerhet og økonomi. Landsforeringen for Reiselivet i Norge uttalte at det ønsket planen realisert fordi ”det utvilsomt vil bli en turistattraktion av rang og som saadan bidra til at holde turistene lenger i Oslo”. Men byarkitekt Aars protesterte mot skadevirkningen på den uberørte natur som begynner på Tryvannsplataet. ”Selve ideen er en smagløshet. Og jeg vil saa sterkt jeg formaar, be om at denne del av kommunens eiendom maa skaanes for en

bebyggelse av denne art, og at det herlige terræn i størst mulig grad maa forbli uberørt.”

Kilder:

Akers-Posten 15. september 1925.

Finn Holden: Vinderen fra fangstboplass til moderne bydel, Oslo 2000.

Oslo byleksikon, Oslo 2000.

Forrige side: Det andre tryvannstårnet.

Til høyre: Bakerst, det tredje tryvannstårn. Foran, det fjerde. Postkort utlånt av Ivar Ulvestad.

Under: Utsikten fra fjerde tryvannstårn desember 2004. Foto: Østlandssendingen, NRK.

ROLL OG IHLEN SKOLE

Et inspirerende læringsmiljø!!

AV MAJA LISE RØNNEBERG RYGG

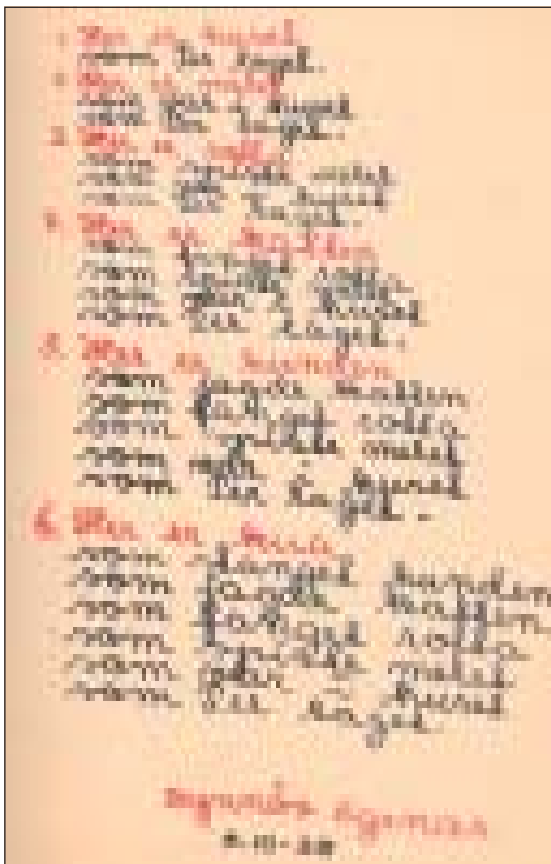
Det har vært flere nostalgiske artikler om Roll og Ihlen skole i bladet til Vinderen Historielag. Men hvorfor opplevde vi så mye trygghet og glede på denne skolen? Hvorfor fikk vi så stor appetitt på å lese og lære? Hvorfor bærer vi med oss kunnskaper som sitter for livet? Ettersom jeg selv valgte læreryrket, har jeg reflektert en del over dette.

Lå det i lokalitetene?

Første etasje i den lille brune funkisvillaaen i Torgny Segerstedts vei hadde fire små klasserom, her var det lange bord med hull til blekkeskuffene i. I gangen utenfor var det knagger og skohyller til seks klasser. Her ble det nok en del rot: min mor påsto at jeg stadig byttet til meg sjøstøvler som var et halvt nummer større. Og det kunne komme velsignet godt med under krigen!

Klassebilde fra 1. klasse på Roll og Ihlen 1937 med klasseforstander Bergljot Ihlen. Fra venstre: Tini Nagell-Erichsen, Anne-Lisa Nilsen (Amadou), Hanne Lønning, Grete Platou (Semb), Johanne Spjeldnæs (Huitfeldt), Dora Furuholmen (Meidell), Siri Hanneborg (Aas), Lisa Kaufmann, Unni Gahr (Støre), Grete Otterbeck. Bare ti elever i klassen.

Synnøv gikk i Maja Lises klasse.

Fra gangen førte en trapp ned til gymnastikkrommet. Det var lite og svært lavt. Elever fra 6. og 7. klasse kunne ikke løfte armene uten å feie opp i taket. Tøy byttet vi i sløydrommet. Der var det vel en vask,(?)-dusj var det ikke.

Fra gangen i første etasje førte trappen opp til det aller helligste. Der hadde den privilegerte 7. klasse sitt klasserom. Bak skyvedøren var frk. Ihlens private leilighet. I den var det et lite kjøkken. Der hadde vi husstell.

Trangt var det på skolen vår, men tro

om det ikke ga oss intimitet, oversikt, trivsel, trygghet og ansvar?

I dagens skole er storklasserom, grupperom, aktivitetsrom, datarom, aulaer og kontorer et must. Og det er bra. Men dyrt er det. Og av og til slår det meg at vi kanskje ikke alltid satser på det viktigste.

Klassens størrelse!!

På Roll og Ihlen skole var det ca. 12 elever i hver klasse. Hernes, Clemet og all verdens skrivebordspedagoger kan legge frem så mange metoder de vil.

Lavest mulig elevtall i stabile klasser er viktigste forutsetning for trygghet, trivsel, og kunnskapstilegnelse! Alle elever kan bli sett, hørt, oppmuntret, utfordret og hjulpet!! Men dette er dyrt!

Lærerstab

Hver enkelt lærer er alltid viktig, da som nå.

Vi hadde stor respekt for frk. Roll og frk. Ihlen. De hadde startet skolen fordi de hadde kjærlighet til barn, unge, fag og formidling. (Men det har også de fleste av mine kolleger i dagens skole!)

Lærerne på Roll og Ihlen utfylte hverandre. Personalet inngav oss stor respekt, men vi fikk også oppleve nærhet. Viktig for unger!!

Frk. Roll var den omsorgsfulle småbarnspedagogen. Fra hennes norsk- og

regningstimer er det mange gode minner. Frk. Ihlen utfordret intellekt og fantasi i de siste klassene. Vevre frk. Wilhelmsen beundret vi, og hun ga oss sans for rank holdning og kroppskultur. Vi fikk vi lov til å spøke litt tøft med skolens eneste mannlige lærer (!) Og med Frk. Aasland som kunne legge språkopplæringen til side og synge for oss. Hennes stemme var skolert, og jeg tror vi synes den var litt jålete, men vi frydet oss, fniste litt og følte oss en smule overlegne. Hun visste det godt og unte oss det!

Hustellærerinnen hadde trange kår. Krig var det. Kjøkkenet var lite. Og maten vi skulle lage, måtte bli tilfeldig og rar. Men hun oppfordret oss til å lage det samme til familien dagen etter. Selv om det for eksempel bare var kårabistappe. Mange fikk gjøre det hjemme, og er henne evig takknemlige.

I tegning og skjønnskrift hadde vi fru Schanstroek-Strand, en jødisk flyktning fra Øst-Europa. Hun var en kunstner som med stor autoritet formet vår skrift. Hun lærte oss å tegne helt naturalistisk først: hvert enkelt blad og gresstrå. Siden fikk vi frigjøre vår egen skapende evne. Kunsthistorie lærte hun oss og kostymenes utvikling fra Hellas frem til i dag. Jeg har ennå mitt store maleri av en kvinne i middelalderdrakt.

Det var en slags raushet over lærerpersonalet! De må ha hatt det godt og følt seg viktige og verdsatte. Det hadde jeg unt dagens lærere også!

Krigstid

De to hovedlærerne ved skolen må ha vært samtdsorienterte. De hadde, i motsetning til nordmenn flest, ant at krigen

kunne komme til Norge også. Derfor hadde de detaljert utarbeidede evakueringsplaner klar. Vinteren 1940 visste de foreldre som sa seg interessert i disse planene, nøyaktig hvor deres barn skulle havne. Få dager etter 9. april var mange av skolens elever evakuert.

Under okkupasjonen var det ingen nazister på Roll og Ihlen skole. Det ga oss en utvungen og nokså nasjonalistisk undervisningssituasjon.

Bergljot Ihlens historie- og norsktimer

I avgangsklassen hadde vi frk. Ihlen i både norsk og historie. Da jeg mange år seinere begynte ved Universitetet, valgte jeg som en selvfølge disse fagene. Av historiefaget husket jeg da ingenting av det jeg hadde lært i realskole og gymnas. Men lærdommen fra folkeskolen satt som spikret!

Jeg ser frk. Ihlen for meg. Bak kateteret. Mørkt, litt bustet hår. Engasjert. Fortellende. Gestikulerende med lange melkehvite hender med rød neglelakk som ofte skallet litt av.

Hun fortalte. Historier. Spennende historier om levende mennesker fra fjerne tider. Dramatiske hendelser som festet seg i barnefantasien. Men de skulle bearbejdes. Ved samtaler. I arbeidsbøker. Disse husker jeg som viktigere enn historiebøkene. (Steinerskole- pedagogikk!) Og vi ble hørt i dem. Ofte måtte vi da stå. Gjorde det oss redde? Kanskje. Men også betydelige: vi hadde ordet nå!

Romersk historie

-Jacta est alia, sa Caesar og gikk over Rubicon,

-Veni, vidi, vici.

-Jeg behøver bare trampe i jorden, så fremstår det legioner, sa Pompeius.

-Fint! Og så da?

-Ja, (nølende) så trampet han vel i jorden, da, men så kom det ingen legioner...

Et rørende og naivt svar! Men jeg kan aldri huske frk. Ihlen lo. Dessuten kunne hun raskt erkjenne at eleven jo hadde rett: det fremsto ingen legioner! Cæsar vant. Og Pompeius hadde sikkert trampet!! Seinere fikk jeg oppleve at professor Schreiner ved Universitetet i Oslo på samme suverene måte kunne forvandle "gale" svar til interessante tolkninger! Stor pedagogikk!!

Jeg husker og husker ... Hvordan maurene ble stoppet i Spania! Og giljotinens arbeid under den franske revolusjon. Hvilke kilder øste hun av foruten de rent historiske? Rolandskvadet? Den røde pimpernel!?

Kanskje. Da jeg seinere underviste gymnasiastene i historie, brukte jeg uhemmet alt fra Antigone til Asterix. Så fikk elevene de knagger til å henge kunnskapene på. Siden skulle de bearbeides til historieforståelse!!

Norsk språk og litteratur

formidlet frk. Ihlen på samme måte.

Arbeidet med nynorsken føltes som nasjonal innsats: vi skjønte at språkpolitikk og frihet kunne høre sammen. Nylig hadde vi jo mistet den engelsken vi hadde startet med et år før de andre

skolene. Og vi var blitt pådyttet tysk!

Vi leste masse bøker. Frk Ihlen leste høyt. Og fortalte.

Vi ble trent i å fremføre våre diktere. Foreldremøter begynte skolen med tidlig. Og "offentlig" muntlig eksamen for de foresatte hadde vi hvert år. Da leste vi både poesi og prosa.

I avgangsklassen laget vi en kavalkade over norsk litteratur. Fra Trymskvida til moderne diktverk. Kavalkaden fikk en svært nasjonal vinkling. Alle elevene deltok med minst to nummer hver. Vi øvet kavalkaden godt inn. Jeg ser og hører ennå de tre som fremførte Grev Wedel og Jonas Rein på Eidsvoll i 1814!! Jeg husker alvoret i Breda Bulls "Dødsmerket" fra den spente situasjonen i 1905. (Øverland og Grieg var med, men ikke med krigslyrikken. Ansvar hadde vår lærerinne. Men vi leste de illegale diktene i hemmelighet, stille oppmuntret av skolen!)

Kavalkaden ble oppført for skolens elever og for foreldrene. Og siden vi hadde en Winsnes/Nygaard i klassen, ble klassen invitert til Aschehougs store villa på Drammensveien. Svært mange av landets forfattere var til stede i spisesalen. Vi sto høytidsfulle i stuen, og en etter en fant så sin plass mellom skyvedørene og fremførte der sitt budskap. Det ble en stor opplevelse. Også for publikum fikk jeg høre mange år seinere.

Drama i skolen!!!

Vi har så mye å takke Roll og Ihlen skole for. Der ble intellekt, vitebegjær, nysgjerrighet og fantasi tent!

MINNER FRA ROLL OG IHLEN

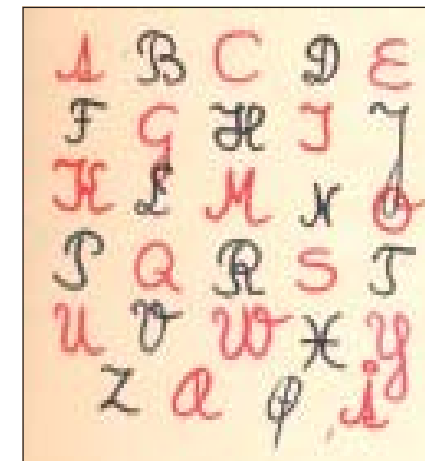
AV LISEN HAANES

Inspirert av artikkelen om Roll og Ihlen skole i forrige nummer, fikk jeg lyst til å tilføye noen av mine minner.

Jeg hadde gledet meg veldig til å begynne på skolen, og det skjedde som 6-åring i 1931. Vi var første kull i Torgny Segerstedts vei. Vår første lekse var å lage skråstreker på rekke og rad i en stilebok. Jeg var veldig stolt over å kunne bokstaven H som ble plassert mellom skråstrekene. Da jeg kom stolt med mitt produkt til skolen, fikk jeg streng beskjed om at noe sånt ville de ikke ha! Da forsto jeg at det ikke ble helt slik jeg hadde tenkt.

De første årene hadde vi frk. Ihlen som klasseforstander. Hun var kanskje ikke den beste for små barn. Vi forsto henne ikke helt når hun ble rød i ansiktet fordi hun ble sint. Jeg er meget takknemlig for den solide undervisningen vi fikk i norsk med bl. a. setningsanalyser. Vi ble tidlig kjent med de store forfatterne. Små vers og skildringer fra hjemlige forhold, naturen og dyrelivet appellerte til fantasien og "sitter" den dag i dag. Alt dette stimulerte leselysten. Vi måtte lære utenat og opptre på eksamensfesten. Det var forventningsfulle mødre og søstre og jeg med Ibsens "forviklinger", det var lett å kjøre seg fast. Eskild Jensen derimot mestret uoppfordret Terje Viken, vers på vers rant det ut av ham. Lærerværelset lå i enden av gangen, og når døren åpnet seg i friminuttet, kom det liflige dufter ut. En tidligere elev fortalte meg at han var så misunnelig på

Per Strøm og Sven Erik Rolf som fikk komme inn og sitte på fanget til frk. Ihlen. Vi hadde hørt at man skulle være kjæresten og da skulle det kysse. Vi gikk over veien til en nydelig eikeskog. Dette var altfor avansert for min kavaler, og som en pil klatret han opp i et eiketre, og høyt der oppe slengte han ut fingerkysse mens han ropte: "Slik gjør vi det i England". Vi hadde stilebøker med bind på og trekkpapir i tråd. Skjønnskriftbøker hvor hver bokstav måtte sitte innenfor linjene og vonde pennesplitter som det ofte kom rust på. Det var orden og disiplin i alt. Jeg mener å huske at skolepengene var 25 kroner pr. måned

Fra skriveboken til Synnøve Egenæs.

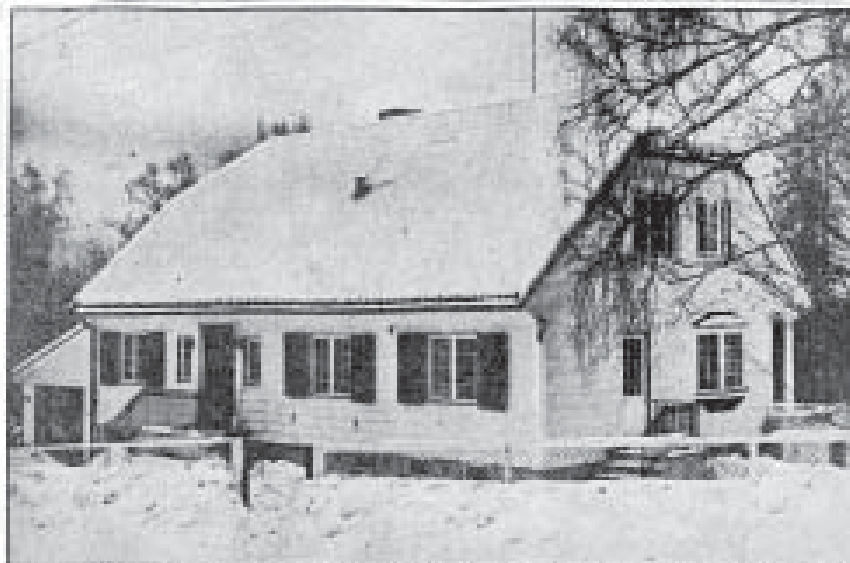
SKANDALEN SOM BLE EN SUKSESS

AV SEYNA SØNNICHSEN

Bakgrunnen for denne noe merkverdige historien er at det i året 1949 ble oppført et nybygg i Risalléen 26 som sterkt avvok fra etterkrigstidens typiske ”funkis-stil”. Denne stilart hadde den gang en fast forankring i folks bevissthet med hensyn til hvordan en enebolig burde se ut. Tiden var ennå ikke moden for nye banebrytende ideer på det arkitektoniske område.

I utgangspunktet ønsket byggherren en utvendig design som ikke på noen måte kunne identifiseres med datidens ”funkis”. Hans primære ønske var en utforming som skulle ha sterke likhetstrekk med Bogstad gård. Arkitekt Hans Gabriel Finne, som åpenbart syntes at dette forslag gikk vel langt, foreslo i stedet som et kompromiss å legge portnerboligen på Bogstad til grunn for den endelige utforming, men dette forslaget ble blankt

Er det «akkord» å bøye seg for kundens ønske? Arkitektene bestemmer hvor skapet skal stå

Et uttrykk for den i Oslo-folk som har de fleste arkitektens forakt. Huset er ikke moderne og slett ikke

avvist av byggherren.

Denne uoverensstemmelse mellom de to herrene ble imidlertid løst ved en tilfeldighet i og med at de var sammen på en seiltur på Sørlandet. Etter å ha passert det ene typiske sørlandshuset etter det andre, var byggherren blitt så inspirert av denne klassiske stilen at han bestemte seg for at slik skulle det være. Og til syvende og sist ble denne noe særpregede utformingen lagt til grunn.

Lenge før bygget var ferdig, startet diskusjonen både i massemediene og i nabolaget. Mange var av den oppfatning at huset måtte betraktes som et fremmedelement i datidens funksjonalistiske periode. Sågar innenfor arkitektstanden var det mange som hadde sterke og følelsesladete innlegg i pressen. Det gikk så langt at en av byens

kjente arkitekter mente at arkitekt Finne hadde ”prostituert” seg. Men de aller fleste var heldigvis av en annen mening.

Litt senere fant Hans Gabriel Finne en forretningsmann som var helt av den overbevisning at her hadde han fått så mye gratis reklame at hans fremtid burde være sikret. Det har vist seg i ettertid at han hadde rett. Hans Gabriel Finne har i årenes løp hatt mange store oppdrag i Oslo by.

Bilder av Sørlandshuset i dag. Foto: Finn Holden

Debatten

Som sagt gikk debatten livlig i pressen, og her følger noen av innleggene.

Morgenbladet hadde 10. februar 1956 en reportasje under overskriften Er det "akkord" å bøye seg for kundens ønske? Arkitekten bestemmer hvor skapet skal stå.

Hvis De skal bygge et hus og har meget bestemte meninger om hvordan dette huset skal se ut, er det slett ikke sikkert at De får et hus etter Deres smak. Boligmyndighetene har en god del de vil ha sagt i sakens anledning. Dessuten er det høyst usikkert om De får noen arkitekt til å tegne Deres drømmehus.

Mange norske arkitekter har bare forakt til overs for hus som virker idylliske, ser vakre, koselige og hyggelige ut og så å si innbyr folk til å bo der. De vil

neppe være i overensstemmelse med deres oppfatning av saklig moderne arkitektur.

Arne Remlov, redaktøren av tidskriftet BONYTT, uttalte i Morgenbladet 14. februar at "Arkitekten har all mulig rett til å holde seg i salen og gjøre hva han kan for å holde seg til sitt program, sin oppfatning av tidens arkitektur. Om han er så heldig å ha en overbevisning, har han ikke lov til å gå på akkord med den."

Arne Remlov siterte professor, arkitekt Odd Brochmann, som i et foredrag hadde uttalt at "vi må ha vår egen trivsel som mål når det gjelder vår tids arkitektur. La oss rett og slett rette oss etter hva vi umiddelbart synes er pent eller stygt." Remlov fortsatte: "Byggherren med "sørlandshuset" i tankene vil med like stor rett kunne ta disse ordene til inntekt

for seg som den unge arkitekt som vil bygge med betong, glass og stål. Den ene vil tro at det smårutede sørlands-huset er det eneste som kan gi trivsel, den annen at "glasshuset" med den nære kontakt med naturen utenfor vil gi nutidsmennesket den rette rammen og trivsel.... Så vidt vi kan se, er det bare én vei å gå, nemlig den å skape respekt for den moderne arkitektur i videst mulige kretser."

Arkitekt Johan Ellefsen hadde også et innlegg i Morgenbladet. Ved den serieproduksjon av hus som er drevet frem hos oss etter krigen, har eierens eller leierens ønsker ikke kommet til uttrykk. Resultatet er at mange nybygde strøk har fått et ensrettet, delvis nokså kjedsommeligg preg.

Presidenten i Norske Arkitekters Landsforbund, Eivind Moestue, sa "En arkitekt er en slags huslæge. En person som vil bygge, kommer til ham for å få råd. Vil han ikke følge rådet, er det hans sak. Man kan ikke forlange at arkitekten skal sette seg ut over sin overbevisning... Det må være ganske klart at verken det offentlige eller den private oppdragsgiver kan forlange av en arkitekt en oppgave løst i et bestemt arkitektonisk formsprog. Slik var det i Tyskland under Hitler med den følge at Tyskland mistet mange av sine mest fremragende arkitekter som emigrerte."

I en kronikk i Morgenbladet skrev Leif Wærenskjold under tittelen "Arkitekten bestemmer, sier arkitekten."

"Arkitekten har all mulig rett til å holde seg i salen og gjøre hva han kan for å holde seg til sitt program, sin oppfatning av tidens arkitektur. De refererte uttalelser har særlig vært rettet mot

problemet "den romantiske villa", sørlandsvillaen med andre ord; det lille privathus. Men det er en kjent sak at det ikke er villaen som har vakt bekymring. Det er de store leiekaserner, like fra 4 leiligheter bo-låver til 12 etasjers menneskesiloer, som har gitt de større byer preg av mareritt.

Hvis ikke uttalelsene til president Moestue og redaktør Remlov er det rene jubileumssvada, må hovedmengden av våre arkitekter, som tegner låver, kommoder, siloer uten plass til barn, uten hensyn til landskap, uten hensyn til stor trafikk, det er altså det adekvate uttrykk for arkitektenes overbevisning. I hvert fall for de som er så heldig å ha noen overbevisning, som Remlov uttrykker det. Hos oss er de fireetasjers blokker nær sagt enerådende og de flate, kalkbleke pussfasader har som eneste belivende motiv de uthengte standardbalkonger. Når man vet at en lang rekke vel kvalifiserte arkitekter har arbeidet med boligstrøkens utforming, må man gå ut fra at den drepene monotoni skyldes årsaker som de ikke er herre over."

Til avslutning vil jeg nevne et innlegg av arkitekt Inger Sejersted Bødtker: "Apropos Sørlandshuset". "Grunnen til at "Sørlandshuset" blir diskutert, er at det virker så umiddelbart tiltalende. Hadde det vært et dårlig hus, hadde det ikke hatt noen interesse. Som det nu ligger der, lavt, koselig og intimt i proporsjonene, faller folk i staver og ønsker seg maken. I valg av arkitekt står byggherren helt fritt. Finner han en arkitekt hvis oppfatning nærmer seg hans egen, blir samarbeidet det beste og arkitekten slipper å gå på akkord med seg selv."

Vedtekter for Vinderen Historielag

Vedtekter godkjent på årsmøte 21. mars 1994, sist endret på årsmøte 12. april 2005.

1. Historielagets navn er Vinderen Historielag.
2. Historielaget har til formål å vekke interesse og skape forståelse for vår lokalhistorie. Det vil arrangere møter og ekskursionsjoner som kan gi økte kunnskaper om Bydel Vestre Aker, utgi medlemsblad, historiske skrifter og bilder/filmer. Laget vil arbeide for vern og merking av fornminner av alle slag kulturminner i bydelen og særlig stimulere til innsamling av materiale som belyser bydelens historie.
3. Alle som vil støtte eller arbeide for lagets formål, kan bli medlemmer ved å betale kontingenten, Den fastsettes på årsmøtet. Kontingent for enkeltmedlemmer gjelder også for medlemmer av vedkommendes husstand. *Etter forslag kan styret foreslå til æresmedlemmer av Vinderen Historielag medlemmer som har gjort en ekstra stor innsats for historielaget. Dette må godkjennes på årsmøtet.*
4. Årsmøtet er lagets høyeste organ. Det avholdes hvert år innen 1. mai (april). Saker til årsmøtet må være styret i hende fire uker før årsmøtet. Innkallelse med sakliste sendes ut med minst 14 dagers varsel. På årsmøtet skal styret legge frem regnskap, årsmelding, budsjett og arbeidsprogram for året som kommer. Ved vedtektsendringer kreves 2/3 flertall av de fremmøtte, ellers vanlig flertall. Hvis styret eller 1/3 av medlemmene finner det påkrevd, kan det innkalles til ekstraordinært årsmøte.
5. Styret velges av årsmøtet. Styret består av seks til ni medlemmer. De velges for to år, idet *halvparten* (3) utgår vekselvis hvert år. Styret konstituerer seg selv. Styrets vedtak treffes med flertall av de stemmeberettigede. For å treffe gyldig vedtak må minst fire styremedlemmer være til stede. I så fall er lederens stemme avgjørende i tilfelle av stemmelikhet. Styret sørger for at det føres protokoll over styrets forhandlinger og vedtak.
6. Årsmøtet velger to revisorer for to år, idet en utgår hvert år.
7. Årsmøtet velger valgkomité som består av tre medlemmer valgt for to år, idet vekselvis en og to utgår hvert år.
8. Vedtak om oppløsning av laget kan bare bli gjort på årsmøtet og krever 2/3 flertall av de fremmøtte. Lagets verdier skal i tilfelle brukes i det lokale /regionale kulturarbeidet etter retningslinjer fastsatt av årsmøtet med vanlig flertall.

Endringsforslagene er satt i kursiv.

ÅRSMELDING 2004

Vinderen Historielag har i 2004 fortsatt virksomheten fra tidligere år. Vi har gitt ut fire medlemsblad med stoff fra bydelen. Flere av bladene har også hatt artikler fra medlemmene. Noen av disse har vært svar på stoff som har stått i bladet.

Medlemstallet har i år gått over 1100, per 31.12 var det 1106 medlemmer.

Årsmøtet 2004 ble holdt 24. mars, som så ofte før, på Diakonhjemmet. Wenche Undrum gikk av som leder, tidligere leder Øyvind Gaukstad gikk av etter 12 år i styret, Pat Rørholt frasa seg gjenvalg og Espen S. Ore ønsket å tre ut av styret. Som nye styremedlemmer ble valgt: Anita Kildal, Seyna Sønnichsen, Harald Ulvestad og Frank Ødegaard. Øyvind Gaukstad og Wenche Undrum ble valgt til valgkomiteen sammen med Anne-Wenche Ore. Jon Erik Naalsund ble valgt til revisor sammen med Tore Holst.

På styremøte etter årsmøtet ble Finn Holden valgt til leder, Finn Bendix Bendixen til nestleder, Anita Kildal til sekretær og Per Henrik Bache til kasserer.

Etter årsmøtet kåserte Tom Bloch-Nakkerud og viste en 3 dimensjonal film fra Holmenkollen 1953. To av medlemmene som var til stede, hadde selv deltatt i hopprennet.

Torsdag 3. juni tok det nye styremedlemmet Frank Ødegaard oss med på en tur med tema etterkrigs-modernisme i Trosterudveien. Kulturminnedagen søndag 11. september hadde som tema "Fra fiskehjell og stabbur til dekket bord". Vi møttes på Østre Voksen gård, og lederen, Finn Holden, snakket om jordbruk og gårdsanlegg i Vestre Aker.

På julemøtet 8. desember i underetasjen på Holmenkollen kapell snakket sivilarkitekt og Osloguide Anne Merete Knap om hva viser vi turistene, og hvordan opplever turistene Oslo.

Vi har engasjert oss i 100 årsjubileet for Vinderen skole, som skal feires i 2005, og i arbeidet med en kultursti langs Sognsvannsbekken.

Lagets vedtekter er blitt justert og legges fram til vedtak på årsmøtet.

Det har vært avholdt åtte styremøter. Historielaget deltar også i møter som Fellestrådet for historielag i Oslo arrangerer. Vi har også vært representert i arbeidet til Oslo Elveforum og Frivillighetssentralen.

Vinderen Historielag fikk 10 000 kroner i støtte fra Eckbos legat.

Frøen 1.2.2005

Finn Holden
leder

HEMINGBANEN I GAMLE DAGER

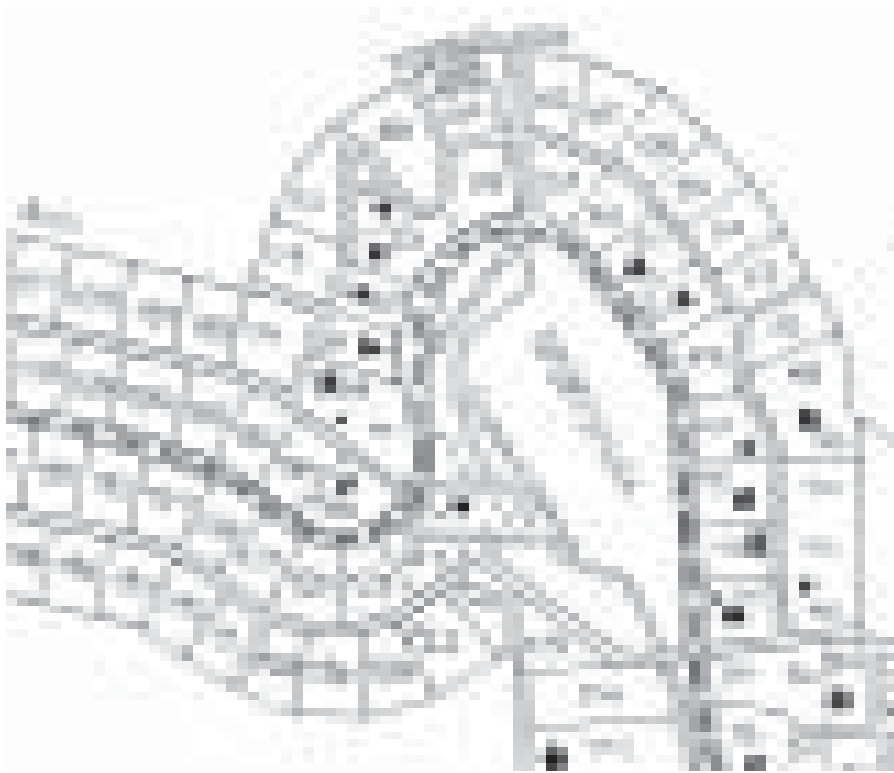
AV LISBETH SUNDE

Det begynte nok med trikken. A/S Holmenkolbanen så dagens lys i 1898, og trikken gikk til å begynne med fra Majorstuen til Slemdal, men ble allerede samme år ferdig til Besserud! Den var anlagt først og fremst som en utfartsbane. På et kart fra 1900 som viser trikke-traseen, stasjonene og de utparsellerte boligtomtene langs banen, står det vi i dag kaller Hemingbanen, betegnet som "Sportspark", og tennisbanene på nord/

østsiden av Gråkammen var tegnet inn som "Tennispladse". Så det lå noe i luften allerede før århundreskiftet!

Bebyggelse

Folk flyttet etter hvert oppover langs banen. Forlengelsen av trikken til Frognerseieren fulgte i 1916. Og bebyggelsen fulgte etter. Vinderen skole ble åpnet i 1905, og Slemdal, som fra århundreskiftet var en liten privatskole, ble offentlig skole i 1922.

Postkort fra Mittet & Co, ca 1908. Utlånt av Ivar Ulvestad.

Hvor lekte så ungene? Heldigvis ble det etter hvert nok av store eplehager, ledige tomter som løkker, friareal omgitt av skog. Schneiderjordet i Frognerseiereveien nedenfor Slemdal var den mest populære tumleplass – der utfordret Slemdalsguttene de barske Svenstuguttene til dyst. Vinteridretten var desidert hopp. Vedelerbakken var veldig populær, også denne i Frognerseiereveien! Langrenn kan vi også lese om – vinteren 1916 gikk det første "ordentlige" langrennet i fin skiløype fra Slemdal bortover mot Løkka. Tennis ble etter hvert spilt på de mange privatbanene i området.

Sportsplassen ved Gråkammen

Tidlig må myrområdet nedenfor Gråkammen stasjon altså ha utpekt seg som et potensiale for lek og sport. Det meste av grunnen langs Holmenkolbanen tilhørte de store gårdene Frøen, Riis, Grimelund og Holmen. I 1912 skjedde det noe gledelig: Gårdbruker Halvor Torgersen på Riis hovedgård testamenterte det store, åpne området ved Gråkammen til ungdom i grenden langs Holmenkolbanen! Det var litt av en gave. Da det ikke fantes noe idrettslag som kunne motta eller forvalte den 54 mål store sletten, ble skjøtet overdratt til Slemdals Vel (nåværende Ris Vel).

Klubben Heming oppstår

I 1916 trommet fire energiske og fremsynte pappaer sammen grendens ungdom til Hemings konstituerende generalforsamling på Slemdal skole. Det var hr. ing. I. Magnus, hr. ing. B. Chr. Jensen, hr. adv. V. Heiberg og kjøpmann F. Simonsen, også kalt "Simonsen på Torvet". Sistnevnte var også den som lanserte klubbnavnet HEMING, noe som ikke vant særlig tilslutning. Det var bare i kraft av hans sterke posisjon med ni egne sønner at forsamlingen motstridende godtok hans forslag! Formålet med klubben var å "fremme skiidret og annen idret blant ungdom i grenden langs Holmenkolbanen". Hr. ing. Magnus laget

de første lovene, styret valgte fargene hvitt og grønt, Emanuel Vigeland laget et av de første Hemingmerkene, og ingen over 18 år måtte optas som medlem!

De første årene

Så da Heming var konstituert, lå myren på Gråkammen og ventet på dugnads-glade fedre. Denne ånden som kom inn i Heming i fødselen, har utrolig nok holdt seg levende i snart 90 år!

De kunne jobbe, disse få fedre. Fotball var populært, og så småningom kunne de ta jordet i bruk med ball. Men fort gikk det ikke. Med en medlemskontingent på to kroner og noen få titalls

*I forgrunnen: Slima som har gitt navn til Slemdal.
I bakgrunnen til venstre: Husmannsplassen Slemdal.*

Halvor Torgersen.

medlemmer var det ikke enkelt å få utrettet særlig mye. Men de fikk da i gang noen privatkamper! Imidlertid så banen i årene 1917-18 ut som en slagmark med skyttergraver! Den lå på en gyngende myrgrunn og tålte svært lite nedbør. Slima (Slemdalsbekken) rant gjennom området. En anlagt vannspring i det ene hjørnet lekket stadig. Dette tilhørte sommerens sorger og gleder!

Vinteren kom, og skråningen opp mot trikken mellom Gråkammen og Gulleråsen stasjoner var som skapt for en hoppbakke. Den fikk snart navnet Heming-kneika. Det var ikke all verdens innsats som skulle til for å hugge noen grantrær og planere et unnarenn. Her fikk guttene en fin tumleplass de første årene.

Fra lokalklubb til en seriøs og moderne klubb

I 1922 begynte det å skje store ting: Med 89 medlemmer i klubben ble det besluttet at klubben skulle knytte seg til organisert idrett – til skikretsen og fotballkretsen. Nå skulle gutter med ambisjoner ut over klubbplan også få konkurrere "på ordentlig"! Med dette tok klubben steget opp i de stores rekker, og et nytt klubbmerke ble lansert. Det ble merket for fremtiden – det vi fremdeles er stolte av å bære. Klubben skulle også få sin egen avis! I mai 1922 sto det å lese: "Sportspladsen på Graakammen har været et skjæbnens stedbarn de aar den har eksistert. Saa vakker som den ligger omkranset av løv og barskog og skjærmet paa alle kanter mot vind og storm, er den imidlertid bestemt til at bli noget stort. Hvor meget og hvor længe etpar stivbenete og stivsendete grander end stritter imot, maa og skal det lykkes at gjøre Graakammen til det ungdommens samlingssted, som Holmenkolgrænden nu savner saa dypt."

Organisering av banen

Her var klubben med de mange muligheter! Også med de mange oppgaver. Kravene til en bedring av idrettsbanen økte – nå måtte noe gjøres. Men det var ikke alltid ting gikk på skinner den gang heller. Snefattige vintre, regnfulle somre gjorde sportspladsen til et trist sted for barna. I 1924 så banen ut som de 1000 sjøers land. Et baneutvalg bestående av kloke menn, som gikk planmessig til verks, ble opprettet. Bonden på Østre Holmen gård, Jonas Holmen, represen-

Begge bilder: Dugnad på banen.

terte vellet, og Heming stilte med de ivrigste fedrene. Baneutvalget ble sportsplassens øverste ledelse og hadde ansvaret for eiendommen mens Hemings styre skulle forestå den daglige drift. Midler ble skaffet til veie fra vellet, gjennom innsamling i distriktet og så kom det første kommunale bidraget fra Aker Formannskap på kr 3.000.-.

En fjellknaus oppe i det nordvestligste hjørnet ble omsider sprengt bort så banen kunne få ordentlige mål. Utallige trallelass masse ble flyttet fra nordre til søndre del av banen. Banen ble drenert og deretter gruset med et ordentlig dekke av Zakkenblanding (koksgrus, sand og sagmugg). Fremtiden var lys!

Friidrett

Men det var ikke bare fotball som fenet. Friidrett var i tiden. I 1922 ble denne sporten tilgodesett. Banen var nå såpass bra at de kunne drive med idrettsmerkeprøver, klubb- og kretsmesterskap. Alltid på høsten – i regnvær og søle!! Uten stjerner og uten de store resultater, men med en stor stab av aspiranter satte de i gang. Men det varte ikke lenge før de hevdet seg blant de ypperste!

Tennis

Tennis i dette området var blitt introdusert av AS Holmenkolbanen. På sin tomt på den andre siden av trikken på Gråkammen hadde den første sporveisledelsen bygget baner for å få passasjerer

til trikken! Det var stort ønske om en tennisbane også på Heming. Det tok ikke lang tid før de med stor iver fikk en bane i stand på det området som i dag er parkeringsplass. Det var ikke særlig standard på arbeidet, og i 1922 var den helt tilgrodd. Denne ble så satt i bedre stand, innvielsen var turnering utpå høsten. 30 deltakere trosset regn og kulde og fullførte uti oktober etter 16 dagers spill! De stilte med tre klasser: over 17, 14-17 og yngste klasse. Men det skortet på trenings- og spilletid. For å finansiere banen og det stell den krevet, måtte den leies ut svært mange timer i uken til private brukere!

Sommeren 1924 ble banen ubrukelig – regnet førte grusen og leiren ned mot fotballbanen, og der var Slemdalselven som svulmet faretruende opp! Men allerede neste år ble den satt i stand igjen

– såpass at de kunne spille turnering på nytt! De fikk også en banemann til å stelle den noe – og spillerne gikk nå og drømte om å få en – eller helst to – baner til. Det må ha vært en grenseløs optimisme i klubben også den gang!

Klubbhuset

Ikke å undre seg over kom ønsket om et klubbhus! Et ønske om en garderobe og en dusj var et minimum. Heldig var det at Ris skole nå var ferdig bygget, og en liten ”kontorbygning” ble overflødig! Huset ble kjøpt for 750 kroner med Aker formannskaps velsignelse. Senere ble heldigvis beløpet ettergitt! Pengene ble derfor brukt til den problematiske transporten. Vinteren 1923 ble herligheten trukket av hester på en spesialslede fra Ris til Slemdal. Der veien sluttet, ble huset trukket opp med taljer. Turen fra Ris til Slemdal tok en hel uke!! En veranda på forsiden ble tegnet av arkitekt Kr. Biong, og etter en uendelig lang venting på svar fra bygningsmyndighetene kunne ombygningen ta til. Først i 1925 var klubbhuset malt og innredet – to garderober og to dusjrom – riktignok var det bare med kaldt vann!

Hoppbakken

Hemingkneikas velgjører var hr. ing. Jensen. Han tok mange ganger initiativ til å forbedre den. I 1924 ble unnarenet utgravet. Stillas fikk de bygget opp – men noen få år senere falt det ned. Året etter nytt stillas – denne gang med stige på baksiden! Stillaset ble også trukket lenger tilbake.

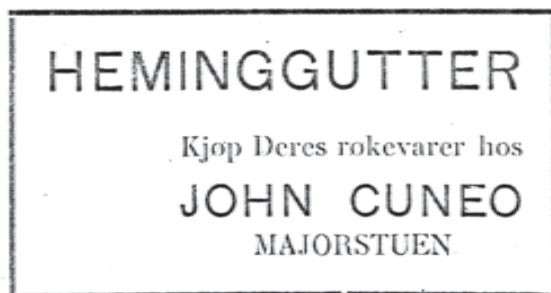
Hemingbanen 1925. Nedenfor: Sigarettreklame fra Hemingbladet 1923.

Pengemangel og Hemingrevyen

Heming hadde alltid problemer med å skaffe penger. Sportsplassen tilhørte ikke klubben, og de hadde ikke anledning til å selge billetter til sine kamper, slik andre klubber gjorde. Oppfinnsomheten i klubben var stor: Kontingenten måtte settes opp, medlemmene kunne være eldre enn 18 år. De arrangerte loddsalg og basarer, soareer, danseaftener og karneval. I 1925 kom den første revyen. Den ble en kjempesuksess og betydde penger i kassen!

17.mai

Sannsynligvis var feiring av 17.mai på Hemingbanen en realitet allerede tidlig på 1920-tallet. I avisen for 1924 står det om "17.mai festlighetene de senere år". Dette året var veien inn til banen satt i stand. Flaggstenger satt opp i banens

Fire tidlige æresmedlemmer. Fra Hemingbladet.

fire hjørner og idrettsleker arrangert. Sannsynligvis var det i regi av Slemdal, Vinderen og Vettakollens Vel, i samarbeide med Heming, slik det var i en årrekke senere. Selv en liten fotballkamp fant sted. Det hele ble avsluttet med fyrverkeri – noe som i ettertid ble ansett for å være helt bortkastet i den lyse maikveld! Og i 1925 var det selveste Hauk Aabel som holdt 17-maitalen på Hemingbanen.

Jenter og Heming

Foreløpig er det vanskelig å få øye på jentene. Hvor var de – hva drev de på med av utendørsaktiviteter? Sikkert er at de ikke spilte fotball, drev med friidrett eller var med i konkurranser i hoppbakken. Men – inspirert av England – tennis var en sport for damer! En samtale med Hemings senere så berømte slalåmkjører Hannemor Gram (Johanne

Dybwad), f. 1918, kom det frem at Hemingbanen var bare for gutta. Her gikk hun med sin far for å heie på brødrene sine under kamper. Men tennis spilte hun! Lagkamper for jenter, til og med. Hun husker også at hun også fikk spille med de beste guttene helt til hun i 18-årsalderen fikk en ryggskade og ble tvunget til å gi seg med den sporten.

Ellers aner vi godt jentene og mødrene – ved soareer, karneval og utlodninger. Da revyen så dagens lys, var jenter både på scenen og som tekstforfattere! Så selv om de ikke var i aktivitet på selve Hemingbanen, så var de i aller høyeste grad med!

1925 - 2004

"Her var klubben med de mange muligheter. Og med de mange oppgaver! Den 54 mål store eiendommen som hadde både idrettsplass, tennisplass, skibakke,

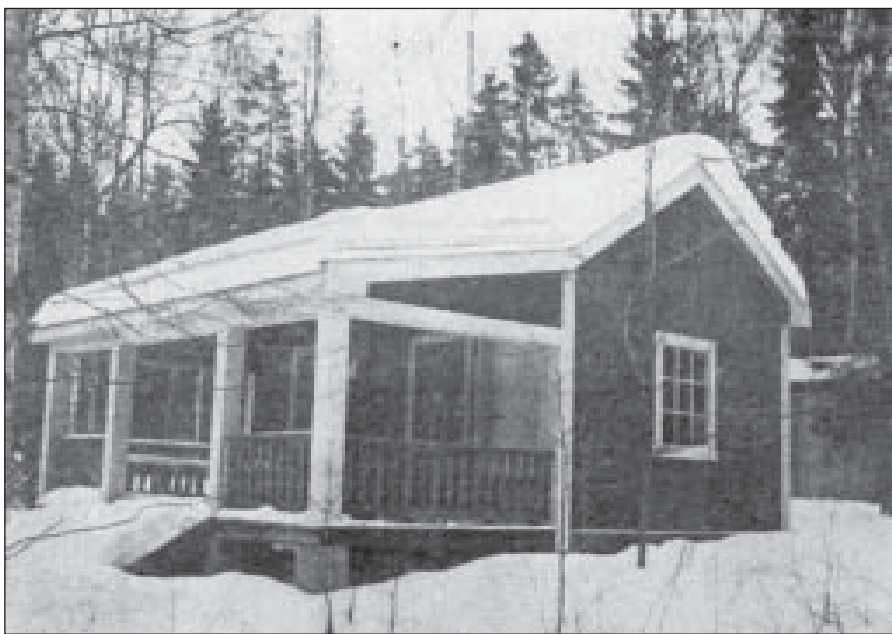

Hemingavisen mai 1924.

En prat med noen av de gamle Hemingguttene har bragt for dagen mye artig. **Hans Arisholm**, f. 1916, var av de aller ivrigste fotballgutta. Med en far som hadde spilt på landslaget, ble han godt trent hjemme! Han beskriver forholdene på Gråkammen som veldig primitive. Når gutta fra Nydalen, Grefsen og Ekeberg var på besøk, fikk hjemmelaget kritikk! En humpete og ujevn bane, ofte fillete nett i målburet og kald dusj var det de hadde å by på! Det var ikke slikt de hadde ventet å finne hos ”pappaguttene” langs Holmenkollbanen. Men kjempe – det kunne de!

Kristian Arnesen, f. 1915, drev mest med friidrett og senere orientering og forteller om den primitive løpebanen de hadde. Men – de satte opp hekker, laget løpebane rundt hele fotballbanen, men fikk ikke mer enn 320 meter ut av den!

skog, fjell, elv, myr og foss innen sine grenser, kunne det sannelig skapes noe ekstraordinært ut av”. Dette står å lese i

Til venstre: Første og andre klubbhus.

Hadde konkurranser mot alle de andre Aker-klubbene og et veldig miljø.

Knut Solem, f. 1913, drev veldig allsidig – med alt unntatt fotball! Fortalte om tikamp på Hemingbanen. Før stavsprang måtte de alltid rense stavgropen for hundemøkk! Løpebanen mente han ble ødelagt da koksgrusen ble lagt ut på banen. Tennisbanene var meget primitive, men spille gjorde de likevel. Han laget seg en løpebane i skogen rundt banen som han trente i når han ventet på noen å spille tennis med! Knut er i dag Norges eldste aktive tennisspiller med sine 91 år.

Utviklingen av Hemingbanen har vært en snart 90 år lang prosess! Et foreløpig punktum ble satt i sommer med kongelig innvielse av den nye kunstgressbanen! Nå finner du 11- og 7-er baner på kryss og tvers, trenings- og lekeapparater, skateboardbane og innendørshall. Fint klubbhus med alle fasiliteter og et lagerrom til loppemarked. Tennisproblemet ble løst ved overtagelse

av Gråkammen tennisklubb i 1956!

Hemingbanen er et uvurderlig område for ”grendens børn og ungdom”. Hadde Halvor Torgersen på Riis hovedgård sett resultatet av sin gave over 90 år senere, tror jeg han ville gnidd seg i hendene og vært såre fornøyd med sin fremsynthet.

Kilder:

”Heming” 1916 – 25. Januar – 1926

”Heming” 1916 – 1946

Hemingavisen 1922 – 26

Knut A. Nilsen: Nordmarkstrikken – Holmenkollbanen gjennom 100 år, Oslo 1998.

HEFTYESAMLINGEN

AV ANITA KILDAL

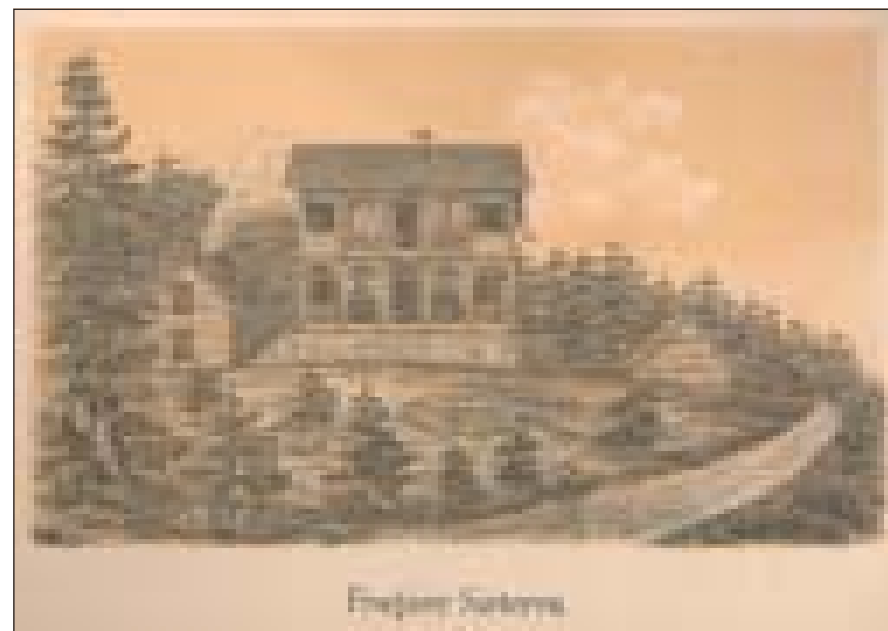
Endelig blir det utarbeidet reguleringsplan for Frognerseierområdet, slik at bygningene her med sine arkitektoniske og kulturhistoriske verdier sikres og videreføres. Frognerseier restaurant og Sporten fra 1800-tallet er blant landets viktigste bidrag i dragestilarkitektur. Sammen med Heftyesamlingen har alle bygningene høy bevaringsverdi.

Heftyesamlingen

Den velstående bankieren og konsulen Thomas Heftye (1822-1886) var genuint interessert i kulturvern og nasjonale

verdier. I 1864 kjøpte han Frognerseieren av Frogner Hovedgård. Her bygde han seg et landsted – Heftye-huset - tegnet av arkitekt Herman Major Schirmer, sønn til Heinrich Schirmer som tegnet Gaustad sykehus. Heftye forbedret den gamle seterveien til vei som kunne kjøres med hest og karjol. I dag er dette Frognerseterveien og Korketrekkeren.

På hovedfasaden fikk Heftyevillaen åpen svalgang i begge etasjer med rundbuede åpninger. I tillegg ble det reist et annek, et saltakshus, som lå i vinkel med hovedhuset. Det ble også oppført et nytt hus på oversiden og et stabbur. Anlegget fikk derfor karakter av et firkanttun.

Stabburet (1870) ble bygget som en kopi av et telemarksstabbur. Det har stående staffpanel i veggene. Det ble oppført uten utskårne gerikter rundt døren, men ved keiserprins Napoleons besøk i 1878 ble det utskåret en portal.

Både hovedhuset og annekset var laftet, men ble panelt mellom 1871 og 1876. Hovedhuset ble hvitmalt. I 1924 ble det besluttet at Heftye-huset skulle ombygges. Byarkitekten sto for disse planene. Huset fikk innebygget svalgang i første etasje, den åpne svalgangen i annen etasje ble beholdt. På nedsiden av huset ble det bygget en stor terrasse. I 1944 ble bygningen på nytt pusset opp. Nå var det interiørets tur. All gammel ”brunmaling” ble fjernet, møbler som ikke hadde gammel verdifull maling, ble avlutet. Feltene mellom takbjelkene ble dekorert av Thorstein Rønjom fra

Telemark etter tegninger fra byarkitektens kontor.

Den siste store renovering i Heftye-huset ble foretatt i 1974/75 under ledelse av byantikvar Thorleif Sellæg. Den store spisesalen ble helrenoveret og gitt et sterkt rokokkopreg. Det ble også laget en ny hovedinngangsdør. Dekormalingen ble utført av malermester Kåre Limseth.

Etter at Kristiania kommune overtok Heftyevillaen, har kommunens budsjettkomité (i dag Finanskomiteén) brukt huset til budsjettmøter. Det blir i dag også brukt til representasjon og spesielle arrangementer. Utkastet til Osloavtalen ble utformet i dette historiske huset.

Thomas Heftye opparbeidet seg en stor samling av møbler, malerier, gjenstander og bygninger av kulturhistorisk interesse:

Villandstuen (Nyhusstua) fra Hol i

Hallingdal ble satt opp på Frognerseieren i 1884. Den ble opprinnelig bygget av Torkild Villand i 1740-årene. Han var en velkjent snekker, og bygningen er et godt eksempel på førsteklasses håndverk. Rosemalingen, som dekker hele taket, er faktisk de best bevarte arbeidene til Norges eldste kjente bygdemaler, Truge Gunhildgard (ca 1699 – 1760).

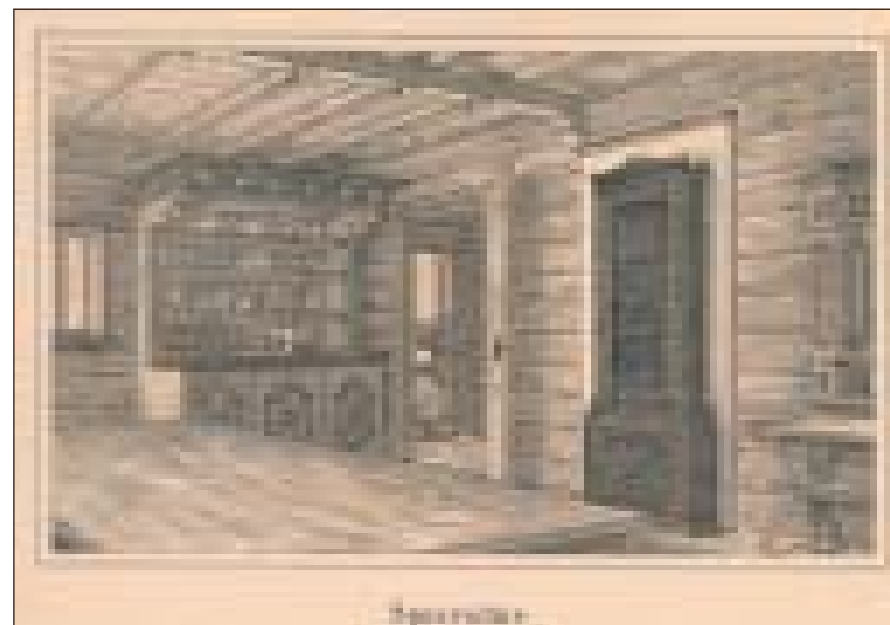
Årestuen kommer fra Bransherad i Telemark. Det er usikkert når den ble flyttet til Frognerseieren, men den ble første gang forsikret i 1884.

Geitstuen (Gulsvikstua) kommer fra Gulsvik i Flå i Hallingdal. Det var i denne stuen Adolph Tidemand malte sitt mesterverk ”De ensomme gamle” i 1848. Stuen ble flyttet til Frognerseieren i 1892, etter at Kristiania kommune hadde kjøpt samlingene. Den var opprinnelig en dobbelstue, den andre delen ble kjøpt av Norsk Folkemuseum. Innvendig er byg-

ningen panelt med brede profilerte bord. Tak og vegger er malt med stående ranker i rødt og grønt. Mellom vinduene er det malt en rad geiter og bukker. Det er også malt personer i rokokkodrakter. Malingsarbeidene dateres til 1780-årene. Under restaureringen ble det også funnet eldre dekor med ranker malt rett på tømmerveggen. Disse antas å være fra tidlig 1700-tall.

Heftye ønsket å dele sin samling av klenodier med byens befolkning, og åpnet derfor eiendommen for allmennheten. På den måten startet han det som kan ha vært verdens første friluftsmuseum. (Kong Oscar II kom ham muligens i forkjøpet med åpningen av Norsk Folkemuseum på Bygdøy).

Tre år etter hans død ble imidlertid hele området solgt til Kristiania kommune, og i 1921 ble hele gjenstandssamlingen deponert ved Norsk Folke-

museum. Bygningene ble derimot stående, stort sett ubrukte og stengt for publikum. Forfallet ble etter hvert ganske tydelig, og Oslo kommune bestemte i 2001 å restaurere de verdifulle bygningene for å kunne benytte dem i representasjonsøyemed.

Firmaet PEAB, som har betydelig spisskompetanse innen antikvariske arbeider, fikk dette oppdraget og holder for tiden på med restaureringen av den siste bygningen, stabburet. Vi kan lese i deres nyhetsblad for ansatte – PEABs MÅNEDS – at det var store råteskader og restaureringen går ut på å utbedre disse skadene. Arbeidsleder Morten Holum forteller at det originale treverket bevares der det er mulig, råtne felter blir fjernet og det blir spunset inn nye biter av malmfuru. Men i bunnrammen var skadene så store at hele måtte skiftes og erstattes med ny kopi i ren malmfuru.

Stabburet måtte derfor demonteres, alle deler som ble plukket ned ble godt merket, nøyaktige mål tatt og råteskadene kartlagt.

Det er godt å se at denne kulturarven, som vi er så heldige å ha her i bydelen vår, nå blir ivaretatt på en ordentlig måte. Det er også i den senere tid kommet opp informasjonstavler på hver av stuene, og en fin skigard med port er satt opp. ”Vern gjennom bruk” er jo motto til stiftelsen Norsk Kulturvern, kanskje kan flere også få anledning til å nyte stemningen i disse stuene av og til?

Artikkelen er basert på informasjonsbrosjyre fra Oslo kommune og PEABs internmagasin.

Alle illustrasjoner er hentet fra: Erindringer fra Frognerseieren.

Navn	Stilling	Periode	Merknader
Finne Bendix Bendixen	Styremedlem	2004-2006	
Anita Kildal	Styremedlem	2004-2006	
Per Henrik Bache	Styremedlem	2004-2006	
Inge Bryhni	Styremedlem	2004-2006	
Lajla Heyerdahl	Styremedlem	2004-2006	
Seyna Sønnichsen	Styremedlem	2004-2006	
Harald Ulvestad	Styremedlem	2004-2006	
Frank Ødegaard	Styremedlem	2004-2006	
Wenche Undrum	Styremedlem	2004-2006	
Anne-Wenche Ore	Styremedlem	2004-2006	
Bjørn Christophersen	Styremedlem	2004-2006	
Lars Thue	Styremedlem	2004-2006	
Tore Holst	Styremedlem	2004-2006	
Jon-Erik Naalsund	Styremedlem	2004-2006	

VALG 2005

Til Årsmøtet i Vinderen Historielag

Nåværende styre er:

Finne Bendix Bendixen	valgt for 2 år i 2004	fortsetter
Finne Bendix Bendixen	fungert i 2 år	tar gjenvalg
Anita Kildal	valgt for 2 år i 2004	fortsetter
Per Henrik Bache	fungert i 2 år	tar gjenvalg
Inge Bryhni	fungert i 2 år	tar ikke gjenvalg
Lajla Heyerdahl	fungert i 2 år	tar gjenvalg
Seyna Sønnichsen	valgt for 2 år i 2004	fortsetter
Harald Ulvestad	valgt for 2 år i 2004	fortsetter
Frank Ødegaard	valgt for 2 år i 2004	fortsetter

Valgkomiteens innstilling:

Finne Bendix Bendixen	gjenvelges
Lajla Heyerdahl	gjenvelges

Som nye styremedlemmer foreslås:

Bjørn Christophersen, Gulleråsveien 15g, 0779 Oslo

Lars Thue, Skådalsveien 7d, 0781 Oslo

Som revisorer foreslås:

Tore Holst og Jon-Erik Naalsund

Wenche Undrum
sign

Anne-Wenche Ore
sign

(Øyvind Gaukstad var opprinnelig med i valgkomiteen; han trakk seg av personlige grunner)

ANTIKVARENS HJØRNE

AV HELGE RØNNEVIG JOHNSEN

På min daglige vandring passerer jeg Heftyebautaaen. Den bærer preg av at det ikke er noen som steller med den. Noe helt annet var det fra 1888 og utover. Den nyreiste bautaaen var omkranset av en liten gressplen, og en sort jernlenke rammet det hele inn. Plassen rundt bautaaen var også ryddet, og det hele gav et lyst og pent inntrykk.

Konsul Thomas Heftye hadde fortjent en bautasten som ble godt vedlikeholdt. I 1864 hadde han kjøpt Frognerseteren med skog, en eiendom på godt og vel 7000 mål. Det var gårdene Frogner, Frøen og Holmen som hadde eid skogen tidligere. Thomas Heftye åpnet eiendommen sin for almenheten, og det var dette som satte fart i friluftslivet i hovedstaden.

Tar man så turen fra Heftyebautaaen opp Bomveien, vil man nærme seg Frognerseteren. Som navnet sier, var dette en seter som lå til Frogner hovedgård. Det var en våknende nasjonalromantisk interesse i Norge, og Thomas Heftye ønsket seg en bygning på Frognerseteren i den nye nasjonale stilen. Brukseier Niels Aall på Ulefoss hadde så tidlig som i 1854 latt oppføre en nasjonalromantisk bygning på sin eiendom Kilen ved Kviteseidvannet. Dette "Thelemarkske Hus" inspirerte konsul Heftye. Han oppsøkte arkitektene Schirmer. Her arbeidet faren Heinrich Ernst med sønnen Herman Major som assistent. Året er 1865, og junior er bare

20 år gammel. Det var sannsynligvis meningen at faren skulle ha oppdraget, men på grunn av farens mange oppgaver fikk sønnen sjansen.

I 1867 sto Heftyevillaen ferdig. Fasaden hadde da åpen sval med fem buede åpninger i første etasje, mens annen etasje hadde sval med tre buede åpninger med to karnapper på sidene. Innendørs var det vakre utskjæringer. Originalversjonen fikk imidlertid ikke stå i fred. I første halvdel av 1870-årene ble villaen panelt, og så i 1926, 13 år etter arkitekt Schirmers død, ble den nypanelt. I 1942 ble villaen nyinnredet.

Herman Major Schirmer hadde ingen stor produksjon som arkitekt, men han var en fremragende arktitekturteoretiker og lærer. I 1911 ble han Norges første riksantikvar, men døde allerede i 1913.

Thomas Heftye, som ble født i 1822, ble sjef for handels- og bankierhuset Thomas Joh. Heftye & Søn i 1851. Dette firmaet var startet av hans bestefar i 1818. Thomas Heftye opparbeidet firmaet til landets største private bankierhus. Han var medlem av mange styrer og en aktiv deltaker på mange felt i samfunnet. Han var med på å stifte Den norske turistforening i 1868, og satt som formann fra starten til sin død i 1888.

Tre år etter Heftyes død kjøpte kommunen Frognerseterskogen av hans enke. Med i salget gikk Frønsvollen, Midtstuen, Øvreseter og Svendstuen. I dag benyttes Heftyevillaen til representasjon av Oslo kommune.